

Искуства из локалних ратова о припреми и ангажовању оклопних и механизованих јединица

УДК 358.119

Др *Милинко Стишовић*, пуковник

Чланак је заснован на вишегодишњем истраживању садржаја припреме и ангажовања оклопних и механизованих јединица (ОМЈ) у локалним ратовима.

Том проблему је аутор приступио поступно и систематски, користећи аналитичко-синтетичку методу, уз потребан ниво генерализације, и дошао до поука које се, превредноване, могу применити у нашим доктринарним и стратегијским решењима.

Кроз теоријско одређење локалних ратова, аутор је дао могућу дефиницију „локалног рата“ и указао на повећан значај и улогу ОМЈ као носиоца борбених дејстава у локалним сукобима. Осим тога, у чланку су наведене најзначајније карактеристике и обележја локалних ратова, уз наглашавање велике вероватноће да се и даље догађају.

Аутор је комплексно анализирао најважнија искуства из садржаја припрема ОМЈ у локалним ратовима и указао на оперативно-стратегијске поуке које могу бити значајне за наше оклопне и механизоване јединице. При томе тежиште је на организацији и наоружању ОМЈ, мобилизацији команди и јединица, информисању и психолошко-пропагандним активностима, обуци команди и јединица и материјално-здравственим припремама.

Такође, аутор се у раду бави проблемима ефикасног ангажовања ОМЈ у борбеним дејствима, при чему вишедимензионално сагледава методе и поступке деловања (ангажовања) како ОМЈ, тако и снага ватрене подршке, заштите и обезбеђења. Проблеми су анализирани с обзиром на сложене и различите оперативно-стратегијске, тактичко-технолошке, просторне и временске услове у којима су вођени локални ратови.

Увод

Оклопне и механизоване јединице (ОМЈ), најчешће су значајно утицале на разрешавање сукоба зараћених страна. Тако су у арапско-израелским ратовима имале стратегијску улогу, што није био случај у

Другом светском рату, у којем су, у односу на остале снаге копнене војске (КоВ), имале оперативну улогу и значај. Према томе, значај и улога ОМЈ повећавају се у савременим сукобима без обзира на повремена оспоравања појединих теоретичара.¹ Војни аналитичари наводе непобитне доказе да су ОМЈ у локалним ратовима, више или мање, биле носиоци борбених дејстава, односно ватре, покрета, маневра и удара. Најзначајније карактеристике локалних ратова могу се свести на следеће: 1) сваки локални рат је био опитни полигон за примену и проверу нових технологија система оружја и војне опреме,² нових доктрина и стратегија;³ 2) нуклеарно оружје у локалним ратовима није употребљавано, али су сукобљене стране (или савезници) њиме претили, док је хемијско и биолошко оружје⁴ употребљавао као средство за промену односа снага и достизање планираних циљева; 3) у локалним ратовима су остварена бројна и разноврсна изненађења у свим њиховим фазама;⁵ 4) у локалним ратовима зараћене стране (и савезници) ангажовале су респективне потенцијале – све видове (носиоци дејстава биле су офанзивне снаге: авијација, ОМЈ; артиљеријско-ракетне јединице, флота и друге); 5) без обзира на техничку супериорност сукобљених страна, у локалним ратовима је потврђен примат људског чиниоца са свим квалитативним својствима, и 6) оружане снаге агресора (у локалном рату) нису могле да изразе надмоћ у укупном односу снага и на целом фронту, већ су то чиниле на делу фронта, на изабраним оперативним правцима, где су постижани постављени циљеви.

У локалним ратовима примењивана су, углавном, два стратегијска концепта. *Прво*, агресор је тежио да концептом „муњевитог рата“ или ратом „брзе одлуке“ оствари прокламоване ратне циљеве у што краћем времену.⁶ Опште обележје тог стратегијског концепта је максимално ангажовање крупних оклопно-механизованих састава у спрези са снагама ватрене подршке, с тежњом да се постигну висок степен изненађења, почетна надмоћ и иницијатива. *Друго*, концепт „дуготрајног рата“ примењивале су земље које су водиле одбрамбени рат а биле су инфериорне у односу на агресора. Оне су, углавном жртве агресије, у

¹ Успех израелске авијације у односу на египатске ОМЈ у Трећем арапско-израелском рату 1967. године био је повод теоретичарима да закључе да авијација има примарну улогу и да они не могу да опстану у условима ваздушне превласти. Такође, у Четвртм арапско-израелском рату 1973. године, ракете свих врста и типова биле су тако ефикасне да су поједини теоретичари прогласили крај ОМЈ као рода копнене војске.

² У Персијском заливу коришћена су средства и опрема високе технологије: сателити, телевизија, тенкови, крстареће ракете, невидљиви авиони F-117 А, авиони AWACS (летећи радар), системи веза итд.

³ Посебној „провери“ подвргнути су концепти земаља учесница, а посредно и земаља коалиција које су иницирале и подржавале зараћене стране.

⁴ Хемијско оружје употребљавано је у Вијетнаму, Кореји, Авганистану, ирачко-иранском рату итд., док је биолошко оружје употребљавано у Вијетнаму.

⁵ „Блицкриг“ су применили Израел у Трећем арапско-израелском рату и СССР у интервенцијама у Мађарској и Чехословачкој.

⁶ Концепт „муњевитог рата“ за ОМС историјски није нов, али су у локалним ратовима који су вођени после Другог светског рата примењивани нови модалитети ангажовања.

одбрани државних интереса ангажовале целокупне људске и материјалне потенцијале. У локалним ратовима примењивани су различити облици оружане борбе, а најчешће фронтални облик, у којем су ОМЈ биле носиоци офанзивности и маневара.

Припреме оклопних и механизованих јединица у локалним ратовима

Сваком локалном рату претходиле су опсежне припреме. Према доступним изворима (документа) о локалним ратовима, припреме се деле на претходне и непосредне, и различитог су обима и садржаја, интензитета и трајања.⁷ На основу искуства, агресори су обављали садржајније, квалитетније и дуготрајније припреме за почетак рата од земље жртве агресије. Тајност агресорових припрема за рат (као услов за постизање изненађења) у савременим условима све више је ирелевантна, јер је у већини случајева однос снага нападнуте земље и агресора (коалиције) у великој диспропорцији, а обавештајно-извиђачки системи су огромних димензија и могућности. У таквим условима обављане су комплексне припреме ОМЈ за ангажовање у локалним ратовима.

Карактеристике организације и наоружања оклопних и механизованих јединица

Припреме ОМЈ у миру, поред осталог, обухватају изградњу њихове организације и формације, која у рату треба да им обезбеди функционисање као главне ударне и маневарске снаге КоВ-а за остварење основних ратних циљева. Искуства из локалних ратова значајно су утицала на сталну изградњу и усавршавање организације и формације ОМЈ, и то на: 1) веће интегрисање родова и служби у здружене ОМЈ за самостална дејства (аутономија); 2) уградњу тенковских јединица у пешадијске саставе (интеграција); 3) брзо и једноставно формирање привремених састава (САД) различитог нивоа према задацима (економичност); 4) могућност примања у своју организацију различитих састава ради ојачања (еластичност); 5) технолошки развој и усавршавање оклопних и других борбених средстава и опреме са захтевом за већим ватреним, борбеним и тактичким могућностима (оптимизација борбених могућности); 6) усавршавање организације у функцији оперативно-тактичких начела употребе ОМЈ (усклађеност); 7) изналагање оптималне организације за успешно командовање с најмањим бројем вертикалних и хоризонталних веза (једноставност), и 8) на све израженију потребу за увођењем хеликоптерске компоненте у организацију ОМЈ (за извиђање, превозење, управљање ватром, командовање, противоклопну борбу, и друго).

⁷ Припреме свих учесника арапско-израелских ратова су отпочињале са завршетком претходног рата. Мултинационалне снаге у рату у Персијском заливу припремале су се за ваздушно-копнену битку дуже од пет месеци.

На основу анализе, највише искустава о утицају организације и формације ОМЈ на њихову употребу има из Трећег и Четвртог арапско-израелског рата и из рата у Персијском заливу. Израелске ОМЈ чиниле су 85 одсто КоВ-а, и биле су организоване и оспособљене за самостална дејства. Оклопне и механизоване бригаде, као највише тактичке јединице, употребљаване су као целина, а могле су да формирају и привремене комбиноване саставе, зависно од плана извођења операције. Врста бригаде одређена је према врсти и броју батаљона (оклопни – механизовани). Однос тенкова и оклопних транспортера (ОТ) у оклопним бригадама био је два према један у корист тенкова, а у механизованим бригадама било је обрнуто. Уз један тенк у оклопној бригади припадала су четири пешака, а у механизованој бригади осам, што је веома повољан однос. Арапске ОМЈ имале су двојну организацију за самостална дејства и подршку пешадије. Највиша тактичка ОМЈ за самостална дејства била је оклопна дивизија (окд), тројне формације, с односом три пешака на тенк. Оклопне и механизоване јединице у пешадијским саставима нису имале механизоване делове.

У рату у Персијском заливу било је концентрисано више него икада до тада најсавременијих оклопних и механизованих јединица САД (четири окд и механизована дивизија – мд), Велике Британије (мд), и још седам земаља, с бројном тешком техником.⁸

Прилог 1

Земља	Људи (у хиљадама)	Дивизија	Тенкова	ОТ	Арт. оруђа	Авиона	Бродова
САД	420	10	2.000	3.800	1.100	1.300	60
Саудијска Арабија	40	4	550	3.000	700	127	30
Западне земље*	60	2	340	600	110	205	35
Панарапске снаге**	150	5	1.060	1.000	120	168	50
УКУПНО	670	21	3.900	8.000	2.030	1.800	175
Ирак***	546	30	4.180	2.000	2.900	800	35
Однос	1,2:1	1,4:1	1:1,1	4:1	1:1,4	2,2:1	5:1

Однос снага у региону Персијског залива

* В. Британија, Француска, Италија, Канада, СРН, Белгија, Шпанија, Аустралија, Холандија, Грчка, Данска и Аргентина.

** АР Египат, Сирија, Мароко, Пакистан, Бангладеш и ГЦЦ (Кувајт, Бахреин, Оман, Катар и УАС).

*** Оружане снаге Ирака у Кувајту и у јужном Ираку.

Напомене:

– треба узети у обзир и оружане снаге Израела, које сачињавају: 130.000 људи, 12 дивизија, 3.800 тенкова, 8.100 ОТ, 1.300 арт. оруђа, 635 авиона и око 50 бродова;

– при прорачуну људства и НВО оружаних снага САД узета је у обзир потпуна формацијска припадност.

⁸ Саудијска Арабија (500 тенкова и 3.000 ОТ), Египат (500 тенкова), Сирија (300 тенкова), Емирати (200 тенкова), Кувајт (100 тенкова), Бахреин (60 тенкова), Катар (50 тенкова) и Оман (80 тенкова).

Највиша тактичка ОМЈ САД јесте дивизија. У миру има састав батаљона, а у рату формира привремене саставе, оклопне или механизоване бригаде, зависно од врсте и броја батаљона. Велика Британија има организован тенковски корпус као највишу оперативно-маневарску снагу (ОМС), а окд Велике Британије, као и лака оклопна дивизија Француске, тактичке су оклопне и механизоване јединице. Заједничка карактеристика организације ОМЈ савремених војски јесте висок степен интегрисаности родова и служби са великим маневарским и ватреним могућностима⁹ и способношћу за извођење брзих офанзивних дејстава у интеграцији с осталим снагама видова (авијација, хеликоптери, РМ итд.). Из оскудних материјала не може се поузданије видети организација ирачких оклопних и механизованих јединица. На основу аналогije, може се претпоставити да постоје две врсте ОМЈ: окд-мд републиканске гарде,¹⁰ пуковског састава, и окд-мд бригадног састава.¹¹ Може се основано закључити да су Ирачани имали најсавременије ОМЈ на Блиском истоку, са 4.180 тенкова и 2.000 ОТ, организованих у 30 дивизија, које су морале бити озбиљнији противник ОМЈ мултинационалних снага (МНС) и које су могле да им нанесу неприхватљиве губитке.

Изградња и одржавање борбене готовости оклопних и механизованих јединица

Развијене земље света са офанзивним доктринама теже да у миру своје ОМЈ држе у највишем степену борбене готовости, у првом стратегијском ешелону („А“ класификације), првенствено из оперативно-стратегијских разлога.¹² За такво доктринарно опредељење развијене земље издвајају велика финансијска средства, па мањи број земаља има половину или, чак, и до две трећине ОМЈ јединица у мирнодопској готовости, што зависи од степена угрожавања безбедности земље, економског и људског потенцијала, и другог.

Према доступним подацима, арапске земље су имале потпуно развијене и попуњене саставе ОМЈ у миру. Међутим, изненадни напад Израела у Трећем арапско-израелском рату и брзи пораз арапске коалиције показали су да борбену готовост ОМЈ треба градити и одржавати у целини (командовање, оспособљеност, морал итд.), у чему су израелске ОС углавном постизале боље резултате од зараћених арапских оружаних снага. Пошто су сагледани узроци пораза у претходним ратовима, дошло је до квалитативних промена у Четвртом арапско-

⁹ Видети: *Оклопне и механизоване јединице у ПОБ-у КоВ-а* (студија УОМЈ), Београд, 1987, стр. 17-43.

¹⁰ Механизована дивизија има три мп и један окп са 330 БМП и 260 тенкова, окд има три окл и један мп са 330 тенкова и 140 БМП.

¹¹ Механизована дивизија има две мбр и окбр са 350 ОТ и 200 тенкова, окд има две окбр и мбр са 300 тенкова и 220 ОТ.

¹² Ради спречавања интервенције на угроженим правцима и извођења удара или противудара да би се предухитрила и спречила или зауставила агресија.

-израелском рату, када су Арапи, а посебно Египат,¹³ започели изненадну, али дуго припреману стратегијску офанзиву форсирања Суецког канала и пробој Бар-Лев линије. Офанзива египатских снага је брзо заустављена, што је доказало виталност и високе квалитете израелских ОС,¹⁴ а посебно ОМЈ, које су, и поред изненађења и великих губитака, преокренуле стратегијску ситуацију у своју корист. Израел је погодним маневром успео да сломи арапску офанзиву на свим правцима Голана и Синаја, а затим да пређе у противудар с ОМЈ и реши рат у целини у своју корист. Све то указује на значај високе борбене готовости мирнодопских ОМЈ као важног дела првог стратегијског ешелона. Уз одређене услове, мирнодопске ОМЈ могу да буду мање од ратних ако се њихова борбена готовост заснива на квалитету и високој оспособљености људства, као и на попуни савременим средствима, а не на квантитету.

Мобилизација команди и јединица

Сазнања из локалних ратова потврђују став да је мобилизација стратегијска радња чије извођење зависи од борбене готовости мирнодопског састава и мобилизацијске готовости ратних јединица. Успешна мобилизација директно утиче на успех ОС у почетном периоду рата, а често и на његов коначни исход. Мобилисане јединице су најчешће чиниле други оперативни ешелон ратних армија, па је од брзине и обима мобилизације зависио и коначни исход рата.

Искуства из Трећег и Четвртог арапско-израелског рата која се односе на мобилизацију могу да се користе и у пракси других армија. Наиме, Израел је мобилизацију отпочео тајно, 15. маја, а успешно је завршио 4. јуна¹⁵ (20 дана пред почетак Трећег рата) мобилизацијом шест оклопних и две механизоване бригаде. Такође, у Четвртом рату, због изненадног удара Египта и Сирије, Израел је био принуђен да први удар прими с мирнодопским ешелonom и да планирану мобилизацију за 24-72 часа продужи за 1-1,5 дан, и то пошто је рат отпочео. То је мобилизацију отежало, али је није спречило, јер је Израел успешно мобилисао око осам оклопних и три механизоване бригаде, претежно из састава стратегијске резерве. Са мобилисаним ОМЈ извео је против-

¹³ Египат има око 50 милиона становника, од којих је 75 одсто неписмено. Уз велику незапосленост, није могао да обезбеди квалитетно људство за попуњу савремено опремљених ОМЈ (једна посада на један тенк), а било је и много слабости у организацији обуке и командовању.

¹⁴ Израел је најразвијенија држава на Блиском истоку. Има око два милиона и 300.000 становника у потпуном арапском окружењу. Нема неписмених, а сви становници су запослени. Постоји велика потреба за радним становништвом, што је један од разлога за држање мање мирнодопске армије, па и оклопних и механизованих јединица. Квалитетним системом обуке мирнодопске армије, резервног састава и становништва Израел је успео да обезбеди да сваки тенк има три потпуно обучене посаде.

¹⁵ Емитовањем шифрованих порука преко радија и телевизије Израел може за 24 часа да позове и изведе мобилизацију јер су наоружање и опрема издати на руке резервном саставу.

офанзиву и победио арапску коалицију. Пример Израела у Четвртог арапско-израелском рату у вези с мешањем надлежности у проглашењу мобилизације и утврђивањем личне одговорности за показану неспремност поучан је из два разлога: 1) показало се да није сврсисходно изводити више мобилизација у кратком временском року пред рат, као што није добро ни закаснити, и 2) с правног аспекта и ефикасности одбране, јер су надлежне личности позване на одговорност због неодлучности у проглашењу мобилизације Израела и извучене су ваљане поуке за оклопне и механизоване јединице.

Египат је у Трећи рат ушао с мирнодопским ОС и ОМЈ без мобилизације земље и преласка на ратни колосек, па је египатска армија била препуштена сопственом сналажењу.¹⁶ То је исправљено у наредном рату проглашењем опште мобилизације за Египат, и то после почетка напада на Израел. Мирнодопске ОМЈ биле су попуњене људством, али се нису могле обезбедити резервне посаде, што се неповољно одразило на почетни удар оклопних и механизованих јединица.

Из наведених примера могу се извући ваљане поуке. Наиме, на основу релевантних података обавештајних служби и дипломатије и из осталих извора, државно и војно руководство мора правовремено да прогласи општу мобилизацију, уз претходно повећање степена борбене готовости мирнодопске војске. Мирнодопске ОМЈ морају да обезбеде своју домобилизацију и мобилизацију „НА“ састава ОМЈ уз ангажовање расположивих војних капацитета, а нарочито цивилних транспортних и других предузећа. Одговарајућим системом попуње¹⁷ и обуке треба обезбедити резервне посаде за тенкове и остале критичне ВЕС за сваку оклопну и механизовану јединицу.

Информисање и психолошко-пропагандна дејства

У локалним ратовима су потврђени вишеструко дејство и велики домети психолошко-пропагандних дејстава. Медијска повезаност чини да ни војници на фронту, посебно ОМЈ, нису изоловани од психолошко-пропагандних активности и њихових последица. Отуда ОМЈ, и војска у целини која у рату рачуна на успех, морају да обезбеде да војници јасно знају циљеве борбе и, истовремено, да спрече противника да својом пропагандом продре у колективну свест њеног састава. У садашње време, када су разноврсни облици и методи пропагандног рата, то није лак задатак, па његово потцењивање обично има кобне последице, што потврђују бројни примери:

1) Дан уочи почетка Трећег арапско-израелског рата у многим светским листовима појавиле су се слике и текстови о томе да су израелски војници добили одсуство. На плажама Акабског залива, истога дана, било је много израелских војника наочиглед Египћана, а

¹⁶ Сирија је у Трећи рат ушла са 10–15 одсто формираних ОМЈ, али због мање офанзивности на том војишту није било већих проблема с мобилизацијом.

¹⁷ Мирнодопски део треба попуњити са 70 одсто професионалних војника и 30 одсто војника на одслужењу војног рока. Видети опширније: Миомир Марковић, дипломски рад, ШНО, ЦВШ, Београд, 1995, стр. 17.

на тениским теренима у Каиру, после дуже паузе, примећени су генерали. Министар одбране Моше Дајан изјавио је неколико часова пре напада да ће спор решити мирним, дипломатским путем. После израелског напада на египатске аеродроме преостали египатски авиони су лутали над Синајем, а Израелци су их наводили на погрешне циљеве, спуштали на већ заузете аеродроме или наређивали принудно искакање пилота у море на беспрекорном арапском језику.

2) У Четвртом арапско-израелском рату арапске земље су појачале информативно-пропагандна дејства преко средстава информисања. Извештавале су о збивањима на фронтовима и о сваком успеху, наглашавали јунаштво војника и јединица и организовали изложбе заплећене и уништене технике Израела. У противудару израелских ОМЈ цела 120. окбр била је уништена, а њен командант заробљен и истога дана приказан јавности преко телевизије. Израел је заробљене војнике приказивао у посебним емисијама за Арапе и омогућавао им да јаве да су живи и здрави. У медијском деловању према светској јавности Арапи нису били уметни као Израелци, јер су били скептични према страним новинарима и ТВ-агенцијама.

3) Најјача и најразноврснија психолошко-пропагандна дејства Израел је извео у Либану, што потврђује и изјава¹⁸ начелника Главног штаба Израела, генерала Моше Лерија.

4) Рат у Персијском заливу показао је да су информисање и психолошко-пропагандна дејства имали карактер организованог студијског пристуупа. Тако су мултинационалне снаге, посебно САД, у том рату извеле стратегијску психолошку операцију у две фазе. Прва фаза, тј. медијска припрема рата, названа је „Пустињски штит“, а друга, ваздушно-копнена битка, била је информативно-пропагандна „логистика“ „Пустињске олује“, или пренос рата уживо. Медијском припремом рата требало је да се увери сопствена и светска јавност о оправданости рата и, евентуално, да се принуди Ирак на повлачење из Кувајта. Информативно-пропагандна „логистика“ преносила је рат уживо, демонстрирајући моћ и силу САД, али на нов начин, чиме су исправљене грешке „вијетнамског синдрома“, који је негативно деловао на сопствено јавно мњење. „Пропуштане“ су само слике о успесима РВ САД и других снага, без мртвих и цивила, уз строгу цензуру. Носиоци тог посла били су државни органи, дипломатија, наменске институције, министарство одбране, команде и формацијски органи у командама и јединицама. Оклопне и механизоване јединице су биле „покривене“ психолошком операцијом, која је вероватно „допринела“ да мултинационалне снаге избегну губитке, а ирачке ОМЈ „спречила“ је да испоље снагу и да се спасу од уништења.

¹⁸ „Припреме за рат и б/г извођене су јавно, јер су телевизија, радио и штампа свакодневно извештавали о ситуацији на фронту, уз обиље фотографија, докумената, фото-репортерских и филмских репортажа, што је омогућило јеврејској и светској јавности да по фазама прати ток рата. Приказивање ситуације било је у тој мери верно да су Арапи пре веровали нама, него својим средствима „информисања“ (М. Петковић, „Неки облици специјалних дејстава у Либану“, „Војно дело“, бр. 2/84, стр. 160–167).

Важност и значај мирнодопске обуке у непосредним припремама за рат посебно су се испољили у локалним ратовима. Арапска и израелска искуства у обуци команди и јединица у свим арапско-израелским ратовима су веома поучна. У то време, војни рок се у Израелу служио 36, а у Египту и Сирији 24 месеца, од чега је основна обука у израелским ОМЈ трајала пола, а код супротне стране само четвртину тог времена. Према сазнањима, Израелци су највећу пажњу посвећивали ватреној обуци тенковских посада и увежбавању нижих тактичких јединица, која су трајала два дана и једну ноћ непрекидно, са веома кратким паузама. Бригаде и више саставе увежбавали су на вероватним правцима употребе, а обуку старешина и команди организовали су и изводили тако што су командантска путовања (извиђања) обављали аутобусима (као туристи) на правцима употребе свих јединица. Израелске команде су пред сваки рат изводиле командно-штабне ратне вежбе као почетак реализације ратних планова. Обуци резервног састава посвећивали су велику пажњу, тако да су *за сваки тенк имали обучене најмање три посаде*. Поред тога, резервном саставу је било подељено наоружање на руке, што је у целини обезбеђивало високу готовост војске. Израелски официри показали су велику храброст, савршену обученост, познавање ратне ситуације, високу самосталност и иницијативу. Осим тога, команде су биле једноставно организоване и високо обучене за командовање ОМЈ у веома динамичним и разноврсним дејствима по моделу блицкрига.

Насупрот Израелу, ОС Египта и Сирије нису увек имале прави однос према обуци посада, старешина и команди оклопних и механизованих јединица. Често је обука у ОМЈ била стереотипна, једнострана, површна и углавном теоријска. Изузетно тешко се могао обучити египатски војник, без основног образовања, да рукује савременим оклопним средствима, тако да су Египћани обезбеђивали само једну посаду за тенк, без могућности за одговарајућу попуњу. Посебно је код Египћана слабо организована и извођена обука с резервним саставом, а богати египатски официри нису били спремни да поднесу све тешкоће и жртве рата, па је било примера малодушности, дефетизма и издајства. Међутим, обука посада у ОМЈ у арапској коалицији боље је организована и извођена у припремама за Четврти арапско-израелски рат, при чему је тежиште било на ватреној обуци, савлађивању минско-експлозивних препрека, савлађивању Суецког канала и пробијању Бар-Лев линије. Пешадија и ОМЈ оспособљавани су кроз интегрисану обуку за извођење садејства у ПОБ најсавременијим средствима за блиску ПОБ, и друго. Такође, непосредно пред напад у Четвртом арапско-израелском рату Египат је извео КШРВ на фону престојећег напада с тежиштем на савладавању Суецког канала и Бар-Лев насипа. Тако је Четврти арапско-израелски рат показао да су ОМЈ зараћених страна успешно обавиле задатке за које су биле обучаване, али су показале и одређене слабости. Велики успех Египћана у пробоју Бар-Лев линије и успешна

ПОБ пешадије против израелских тенкова нису искоришћени за пробој ОМЈ у оперативну дубину, јер су те јединице биле уситњене и распоређене у пешадијске саставе. Осим тога, испољене су слабости у ватреној обуци у условима прашине и дима, слабе видљивости и ноћу.

С обзиром на велику концентрацију ОМЈ у рату у Персијском заливу, поучни су бројни примери обуке ОМЈ САД, Велике Британије и Француске у припреми рата за време операције „Пустињски штит“. Претходне припреме ОМЈ обављене су у гарнизонима мирнодопске локације, а резервни састав ОМЈ САД и у пустињи Мохаве. Непосредне припреме обављане су одмах по пристизању на територију Саудијске Арабије. Обуком је упоредо решавано више проблема формулисаних у облику задатака: 1) све војне руководиоце (од генерала и пуковника до водника) треба упознати са планом операције и стимулисати да практично искористе прилику која им се укаже у решавању проблема; 2) идентификовати све циљеве и о њима обавестити све команде и јединице; 3) изводити обуку ОМЈ прилагођену стварним пустињским условима ратовања, и извођењем вежби и гађања решити уочене техничке проблеме;¹⁹ 4) изнаћи што бољи метод за заједничку обуку и вежбе МНС, нарочито из области подршке, садејства и заједничког командовања, и 5) изградити полигоне и макете објеката за што вернију стимулацију циљева за напад и фортификацију Ирака и на таквим моделима увежбавати појединце, посаде и јединице. Наведеним поступцима и садржајима обуке и припреме ОМЈ створени су услови за успех операције и обезбеђен је висок степен ефикасности савремених средстава ОМЈ да се уз минималне људске губитке реализују стратегијски циљеви.

Материјалне и здравствене припреме

Материјалне и здравствене припреме за вођење рата одувек су планиране и извођене у свим војскама. У локалним ратовима обављане су на различите начине, зависно од могућности земаља, али су значајно утицале на ток борбених дејстава, па чак и на коначан исход рата. Искуства из локалних ратова у тој области веома су поучна. Материјалне и друге потребе све земље учеснице у локалним ратовима углавном су обезбеђивале из сопствених материјалних извора и, делом, из увоза, а у рату уз помоћ савезника и ратног плена. Сопствене материјалне изворе користиле су, углавном, економски јаке земље: САД, СССР, Велика Британија, Француска и друге. Већина зараћених земаља користила је различите изворе материјално-здравственог обезбеђења.

Веома су поучна искуства и сазнања из домена материјалног обезбеђења ОС и богате праксе Израелаца. Израел је до сада учествовао у пет арапско-израелских ратова, трошећи огромне материјалне ресурсе. За ратне потребе ослањао се на све изворе, почев од сопствене

---

¹⁹ На гађањима и вежбама тенк М-60 показао је слабости у погледу ватре и покрета у пустињи, па је 500 тенкова замењено тенковима М-1А1 „абрамс“ из складишта НАТО-а у Европи.

производње тенкова, ремонта, оправке и регенерације тенкова и оклопних борбених средстава, до увоза и ратног плена. Израелци сматрају да ништа није застарело да се не може употребити, па су имали америчке, енглеске, француске, домаће и заплењене тенкове совјетске производње. Бројне проблеме у ратовима које су водили, а који су за последицу имали поседовање различитог НВО, решавали су веома ефикасно у прецизно планираној процедури у којој су претпостављене све могуће ситуације. То се, пре свега, односи на борбену обуку, техничко обезбеђење, начин употребе, командовање и друго. На пример, у Израелу су постојала два система дотура и евакуације: војни и цивилни системи. Ако војни систем буде уништен, цивилни аутоматски ступа у дејство, а обављају га цивилна транспортна предузећа. Свака моторизована колона могла је да повезе гориво, муницију, резервне делове и храну за 72 часа борбе, а за дуже време и на већој дубини, дотур и евакуација су обављани авионима и хеликоптерима. Здравствене припреме су биле тако организоване да су рањени и повређени брзо евакуисани у све здравствене установе, што је обезбедило висок проценат спашених људи и повратних губитака.

Израел је земља са малим бројем становника, ограниченим материјалним изворима и резервама и у потпуном непријатељском окружењу. Међутим, ослањајући се на сопствене снаге и помоћ савезника, пре свега САД, добили су свих пет ратова против бројнијег и јачег непријатеља. Успех је постигнут захваљујући јакој и организованој држави и привреди, и модерно организованој и опремљеној војсци, чврсто решеној да брани националне интересе. Зато су ОС Израела прихватиле доктрину „блицкрига“, и маневарске одбране, с кратким трајањем ратова због ограничених демографских и материјалних ресурса. Носиоци офанзивних борбених дејстава и окосница одбрамбеног система Израела биле су оклопне и механизоване јединице.

Материјално-здравствена ситуација у арапском свету била је тежа и сложенија. Наиме, арапске земље, због наразвијености привреде, углавном се ослањају на увоз оклопних и других борбених средстава с унифицираним наоружањем и опремом.

Материјалне и здравствене припреме у „Пустинској олуји“, према начину и обиму, не могу се користити као применљиво искуство, али су поучни поједини садржаји, а нарочито беспрекорна организација код једне и друге стране. Рат у Персијском заливу специфичан је по релативно дугим материјалним и здравственим припремама обе стране, и то без међусобног ометања. Укупне припреме ОМЈ одвијале су се у местима мирнодопске локације и дислокације снага ради ефикасног ангажовања у планираној операцији мултинационалних снага. Маневар снага изведен је ваздушно-транспортном и приморском операцијом у другој и трећој фази. Бродовима је превезена тешка техника, тенкови, ОТ и тежа опрема, а транспортним авионима лакша оклопна возила и остала опрема.²⁰ Људство (посаде јединица) превозено је комбиновано,

²⁰ Из САД и Немачке 2.000 тенкова и 2.200 ОТ, из Велике Британије 240 тенкова и из Француске 100 тенкова.

уз борбену технику. У Саудијској Арабији ОМЈ САД и осталих земаља имале су проблеме због утицаја песка и високих температура на борбена возила, наоружање и људство, што је од командовања захтевало додатне мере²¹ обезбеђења и заштите људи и наоружања и војне опреме. За већину људи и технике МНС²² обезбеђене су резерве за 60–90 дана, а према неким подацима и за 100 дана рата, јер су знали да логистика у пустињи значи живот. Зато су се МНС, посебно велики потрошачи материјалних ресурса, придржавали принципа да се сувише не удаљавају од извора горива, муниције и воде,²³ како би испоиле очекиване борбене могућности (ватра, покрет, маневар и удар).

Употреба оклопних и механизованих јединица у локалним ратовима

На основу резултата истраживања може се закључити да су све зараћене стране у локалним ратовима имале потребу за довођењем и груписањем ОС у целини, а посебно ОМЈ, као носиоца борбених дејстава. Неоспорно је да се та активност одвијала на свим нивоима сукоба: тактичком, оперативном и стратегијском, уз комбиновање различитих методских поступака и транспортних средстава, што указује на обимност и сложеност те стратешке радње. Бројни су примери и искуства из локалних ратова (у вези с тим проблемом) која се могу применити у нашој пракси. Такође, део искустава која имају стратегијски значај може да се користи приликом процене могућег деловања коалиционих снага у правцу угрожавања безбедности и независности малих земаља.

Довођење и груписање оклопних и механизованих јединица

Локални ратови и војне интервенције у којима су ангажоване значајне снаге ОМЈ углавном су отпочињали на два начина: 1) изненадним нападом агресора после тајно спроведених припрема, мобилизације и стратегијског развоја према ратним плановима, тако да је бранилац потпуно изненађен (интервенција у Мађарској и Чехословачкој, Корејски и ирачко-ирански рат), или организованом одбраном с мирнодоп-

²¹ Амерички тенк М-60 замењен је тенком М-1А1 „абрамс“ због прегрејавања мотора и кварова на топу услед утицаја пешчане прашине. Такође, аутоматска пушка М-16 замењена је пушком М-16 А 2 с хромираним трзајућим деловима. Одећа и опрема војника прилагођени су пустињским условима и високим температурама. Због тешких климатских услова и превеликог знојења људству су дељени течни међуброци, а дневно следовање воде повећано је са пет на 35 литара. Војнички суви оброк за пустињске услове био је масе 300 g и 1.300 калорија. Сваки припадник ОС имао је код себе девет obroка за три дана рата.

²² Оо 670.000 људи, 3.900 тенкова, 8.400 ОТ, 2.030 артиљеријских оруђа, 1.800 авиона, 1.900 хеликоптера и 175 бродова.

²³ Оклопна дивизија САД од 350 тенкова дневно је трошила око 2.000 t горива, два пута више него 3.А САД у Другом светском рату кроз Француску. Највећи део снабдевања обављао се камионима, па су Американци изградили путеве дужине 500 km, који могу да издрже температуру од 50°C, јер је дневна потрошња огромна.

ским ешелоним без мобилизације, или са започетом мобилизацијом (Трећи и Четврти арапско-израелски рат), и 2) пошто су обе стране спровеле припреме, мобилизацију и стратегијски развој према ратним плановима (рат на Фолкландским острвима и рат у Персијском заливу).

У масовној употреби ОМЈ најчешће су утицале на исход оружаног сукоба (Трећи и Четврти арапско-израелски рат и рат у Персијском заливу могу пружити драгоцене искуства из домена груписања ОМЈ као саставног дела стратегијског развоја ОС зараћених страна). Пред почетак Трећег арапско-израелског рата Израел је извео тајни стратегијски развој²⁴ ОС формирајући два стратегијска ешелона с резервом за извођење нападне операције. Желео је да ратним ваздухопловством изненада уништи авијацију арапских држава на аеродромима и стекне апсолутну превласт у ваздушном простору, потом да ОМЈ брзо униште египатске снаге на Синају, а затим да, прегруписавањем, униште јорданске снаге западно од реке Јордана и сиријске снаге на Голанској висоравни.

Египат је у Четвртом арапско-израелском рату извео тајно стратегијско груписање ОС у два стратегијска ешелона (без стратегијске резерве). Оклопне и механизоване јединице Египта груписане су по фронту на два оперативна правца, а по дубини у првом и другом оперативном ешелону.²⁵ Тенковски батаљони из пешадијских бригада били су у додиру на каналу као непосредна подршка пешадије за савладавање Суецког канала. Тенковске бригаде из пешадијских дивизија биле су груписане у првом ешелону дивизија за проширење успеха на другој страни Канала и одбијање израелских противнапада. Оклопне дивизије и самосталне тенковске бригаде из другог оперативног ешелона (о/е) армија биле су намењене за развијање успеха првих ешелона после форсирања Канала. Израел је имао груписане ОМЈ према концепцији стратегијског дочека у којој их је рат затекао. У првом о/е у одбрани се налазила трећина ОМЈ, у другом о/е три оклопне бригаде, у оперативној резерви две механизоване бригаде, док су стратегијску резерву сачињавале ОМЈ које су се мобилисале. Из оствареног груписања може се закључити да су арапске земље, а нарочито Египат, правилно груписале ОМЈ за спровођење плана нападне операције ради максимал-

²⁴ Груписање снага првог ешелона и снаге јужног фронта према Синају, оперативно-оклопна група „Тал“ (три окбр и два пбр), „Јоф“ (два окбр и 2 мбр, „Шарон“ (окбр и мбр) и пбр у рејону Елијата; други ешелон: снаге централног фронта према Јордану (окбр и два мбр), снаге северног фронта према Сирији (окбр и пет пбр), у резерви изнад Јужног фронта 4–6 бригада; вобр–РВ одмах да избори превласт у ваздушном простору, а затим да пређе на заштиту и подршку ОМЈ, РМ да заштити обално подручје и спречи евентуалне нападе са мора.

²⁵ У Четвртом арапско-израелском рату Египат је у првом стратегијском ешелону имао следеће ОМЈ: у првом о/е у саставу по једну тбр у првом ешелону дивизија (укупно пет тбр), а у другим о/е армија по једну окд и једну самосталну тбр (укупно две окд и две стбр). У другом стратегијском ешелону имао је мало ОМЈ које нису биле развијене и нису имале потпуни формацијски састав. Сирија је у првом о/е имала по једну тбр у пд, у другом ешелону (укупно три тбр) и у резерви једну окд по дубини.

ног искоришћења могућности оклопних и механизованих јединица. С друге стране, Израел је, без обзира на груписање за стратегијски дочек, вишеструко веће снаге ОМЈ груписао на оперативној и стратегијској дубини него на положајима за одбрану на предњем крају. На тај начин је обезбедио респективне ОМЈ за динамичку одбрану и слободу маневара, што је довело до слома арапске офанзиве и успешне израелске противофанзиве и коначне победе.

За рат у Персијском заливу МНС доведене су правовремено.²⁶ После петомесечних припрема и неколико прегруписавања изведено је дефинитивно груписање за напад на Ирак у један стратегијски ешелон са резервом. Оклопне и механизоване јединице МНС²⁷ претежно су распоређене у првом ешелону, чиме је изражена офанзивност копнене битке и одлучност да она кратко траје. Груписањем ОМЈ у састав оперативних група по правцима одређене су главне и помоћне снаге (односно тежиште дејства) и створени услови за реализацију замисли копнене офанзиве, тако да се главне снаге Ирака у Кувајту нападну помоћним снагама са фронта на три оперативна правца и потисну до града Кувајта, а главним снагама заобиђу главне снаге Ирака са западне стране, делом снага изведе обухватни маневар, а делом снага пресече главни пут Басра-Багдад и створе услови за њихово заробљавање и уништење. У таквој замисли ОМЈ имале су улогу да у саставу помоћних снага изведу пробој јако утврђене ирачке одбране, а у саставу главних снага да буду носиоци офанзивних дејстава и разних облика маневара и удара у спрези с ваздушнодесантним снагама.

Ирак је организовао дефанзивну позициону одбрану у три ешелона са резервом, групишући ОМЈ различито у сваком ешелону. На основу искуства, Ирачани су груписањем и ангажовањем у одбрани, морали да обезбеде офанзивну компоненту, односно ефикасно испољавање ватре, покрета и удара, не занемарујући важност заштите снага и функционисање позадинског обезбеђења.

Карактеристике нападних дејстава

Ако се уопште искуства из нападних дејстава ОМЈ у локалним ратовима могу се уочити два нападна концепта која могу бити поучна за припрему и вођење оружане борбе: 1) нападна дејства ОМЈ у фронталном облику оружане борбе, која су примењивана у већини локалних ратова између држава и у интервенцијама (носилац држава агресор или коалиционе снаге), и 2) нападна дејства ОМЈ у партизанском облику оружане борбе која су примењивана у ослободилачким ратовима (носиоци ОС земаља жртава агресије).

1) Нападна дејства ОМЈ у фронталном облику примењивана су на два различита начина, који су потврђени и осавремењивани у новим

²⁶ Све ОМЈ доведене су у Персијски залив углавном бродовима и авионима.

²⁷ Мултинационалне снаге су имале око 20 дивизија разних врста, од тога је око 10 било оклопно-механизованих дивизија (пет окд и пет мд).

техничко-технолошким условима. Први начин или концепт произилази из офанзивне доктрине као муњевити напад (блицкриг), или напад „брзе одлуке“.²⁸ Други начин нападних дејстава ОМЈ извођен је у функцији непосредне подршке пешадији.

Први начин је постао доминантан јер је обезбеђивао боље резултате у борбеним дејствима и у рату у целини. Његова обележја су: 1) извођен је по моделу ваздушно-копнене битке, путем операција, бојева и борби; 2) нападна дејства су отпочињана изненадно из ваздушног простора ради остварења превласти у ваздушном простору; 3) носиоци напада на копну биле су ОМЈ, односно оклопно-механизовани састави (ОМС),²⁹ уз снажну ватрену подршку авијације и артиљерије, и обезбеђење и заштиту других снага, родова и видова; 4) самостална нападна дејства су отпочињана јаким почетним ударом првог ешелона на одвојеним оперативним и тактичким правцима, уз примену различитих облика маневра снагама и средствима (ОМЈ, хеликоптерске јединице, ловачка авијација, ваздушнодесантне снаге итд.), и 5) резултат изабраног метода офанзивних дејстава од стране ОС агресора (коалиционе снаге) били су огромни губици ОС земље жртве агресије.

Успех појединих операција, бојева и борби у локалним ратовима зависи од бројних чинилаца, а један од најважнијих јесте однос снага. То је веома сложена оперативна категорија која не обухвата само бројчане односе већ и све друге квалитативне параметре, који могу да утичу на промену односа снага и доведу до победе уз минималне губитке. Зато треба уопштити и систематизовати нека искуства која могу да утичу на мењање савремене теорије и праксе ратне вештине. У оквиру тога, очигледне су следеће поуке: 1) општи однос снага на ратишту или војишту није одлучивао о исходу, већ повољнији однос снага на оперативним и тактичким правцима употребе; 2) успостављени принцип бројчане надмоћности нападача над браниоцем у људству од 3:1 до 6:1 и снагама и средствима од 2:1 до 3:1 није остварен ни у једном локалном рату, већ се најчешће кретао у односу 1:1, па чак и неповољнијем за нападача;³⁰ 3) само повољнији бројчани однос снага није донео победу ниједној страни али јесте квалитативни (Израелу у Трећем и Четвртом арапско-израелском рату и Великој Британији у Фолкландском рату); 4) као што су људски и материјално-технички чиниоци оружане борбе квантитативно и квалитативно мерљиви, треба узети у

²⁸ Носилац модернизоване варијанте „блицкриг“ су ОС Израела, у којима 85 одсто КоВ-а чине оклопне и механизоване јединице. Тај начин је примењиван у Трећем и Четвртом арапско-израелском рату, у интервенцијама у Мађарској и Чехословачкој и Авганистану, у Фолкландском рату, у рату између Ирака и Кувајта и у рату у Персијском заливу.

²⁹ Оклопно-механизовани састави су привремени оперативни састави какве је формирао Израел у Трећем арапско-израелском рату.

³⁰ Бројчани однос људства у локалним ратовима је био следећи: у Трећем арапско-израелском рату 1,2:1; у Четвртом арапско-израелском рату 14:1 на почетку, до 4,5:1; у Ирачко-иранском рату 1:1,7, у Фолкландском рату (Аргентина – Велика Британија) 1,5:1 и у рату у Персијском заливу (Ирак – МНС) 1:1,1.

обзир и чиниоце простор и време, који су у неким локалним ратовима значајно утицали на однос снага (Вијетнамски рат, индијско-пакистански рат и рат у Персијском заливу).

У рату у Персијском заливу Американци су, захваљујући високо развијеном компјутерском систему, израчунали све бројчане и квалитативне односе снага и вешто их, путем медија, лансирали у јавност, дајући предност сопственој технологији и технологији Запада. Борбене могућности ОМЈ изражене бројем очекиваних обостраних губитака су први показатељи односа снага. Оне одређују груписање и замисао за извођење операције, бојева и борби. Американци су у „Пустињској олуји“ највише респектовали борбене могућности ирачких оклопних и механизованих јединица. Сматра се да квалитативне и квантитативне вредности ОМЈ (и других борбених система) доносе предност и обезбеђују веће борбене могућности (које су, између осталог, производ техничко-технолошког нивоа и вештине употребе снага), као и победу.

Још нека искуства из локалних ратова могу да буду поучна за процене угрожавања безбедности наше земље. Наиме, Израел је у Трећем арапско-израелском рату извео нападну операцију стратегијског значаја постигавши стратегијско изненађење како по јачини и груписању снага, тако и по времену отпочињања офанзиве, начину дејства, оствареном циљу итд. Цео концепт операције одвијао се по моделу „блицкрига“. Прво је остварена предност у ваздушном простору, а затим су кренуле оклопно-механизоване снаге, груписане на неколико праваца. Међутим, Египћани су успели да зауставе „оклопне клинове“ на линији: Рафа-Абу Авеигла. Израелци су брзо реаговали, па су у току ноћи, уз помоћ хеликоптерских десаната (ХД), успели да оперативна оклопна група „Јоф“ пробије одбрану Египћана и тако створи повољне оперативне услове за продужетак напада осталим снагама, које су за четири дана избиле на Суецки канал (остварен је темпо напада око 40 километара на дан. У току извођења нападне операције Израелци су вешто користили различите поступке и ратна лукавства, што се позитивно одразило на успех операције и рата у целини.³¹

У рату у Персијском заливу, први пут после Вијетнама, Американци су извели ваздушно-копнену битку. О њој се пише на разне начине, почев од израде плана операције и груписања снага до начина извођења операције. Међутим, на основу веома ограничених извора, може се направити реконструкција модела ваздушно-копнене битке, из које је очигледно да су МНС упутиле своје комбиноване помоћне снаге (оклопно-механизоване и морнаричкодесантне) на главне снаге Ирака у јужном Кувајту, а већи део главних оклопно-механизованих и ваздушно-десантних снага у обухватни маневар ради пресецања правца за извла-

³¹ Људство једног утврђеног тенковског батаљона код Газе (Египћани) уочило је израелске војнике испред предњег краја на око два километра. Египћани су сматрали да је њихов циљ прављење пролаза у минском пољу. Међутим, када су се израелски војници приближили предњем крају на око 1.500 m из кутија су полетеле противоклопне ракете типа „cobra“ и „virgilent“ које су убрзо уништиле цео батаљон и отвориле пут оклопној групи „Тал“ за продор ка Суецком каналу.

чење снага Ирака из Кувајта према Багдаду и њихово окружење и уништење. Копнена офанзива је изведена, уз јаку артиљеријску, ваздухопловну, артиљеријско-бродску и ваздушнодесантну подршку, против преполовљеног и морално индиспонираног противника, који је четвртог дана офанзиве положио оружје и пристао на све услове Сједињених Америчких Држава. Тај сложени маневар, с максимално израженом динамичком компонентом и силином удара, треба узимати у обзир приликом процене могућег модела угрожавања безбедности и тражења решења на стратегијском нивоу за варијанте парирања код снага које могу да буду нападнице према сличном моделу.

За ратну вештину поучна су још нека сазнања у вези с офанзивним дејствима у локалним ратовима. У Петом арапско-израелском рату (Израел-Либан) Израел је остварио висок степен ефикасности и садејства самосталних ОМЈ, хеликоптерских и ваздушних десаната, убачених диверзантских група и мањих поморских десаната, уз снажну подршку и превласт у ваздушном простору. Карактеристично је да су ОМЈ на брдско-планинском земљишту, избегавајући долине река, често примењивале обухватне маневре и брзо се спајале с ваздушнодесантним и поморскодесантним снагама.

Други начин извођења нападних дејстава ОМЈ састоји се у непосредној подршци пешадије,³² при чему се фронтално потискује противник, а темпо напада ОМЈ своди на темпо напада пешадије. Оклопне и механизоване јединице су развучене на читавом фронту, па се у том случају не може говорити о тежишту дејства и силини удара. Ако би се створили услови за пробој на фронту, за експлоатацију и проширење успеха недостају слободне снаге, напад се гаси већ у тактичкој дубини, а исход је неизвесан. Тај начин напада у локалним ратовима примењивале су поједине зараћене стране, али без већег успеха. У почетном периоду Четвртог израелско-арапског рата Египат и Сирија су своје ОМЈ употребили као непосредну подршку пешадије у нападу на Израел од Суеца до Порт Саида и на Голанској висоравни. Ограничени циљеви рата, замисао за извођење нападне операције³³ и груписање ОС довели су их до пораза јер нису реализовали други део ограниченог циља – стварање услова за продужетак офанзиве и ослобађање заузетих територија.³⁴

³² Тај начин је примењиван у индијско-пакистанском рату, ирачко-иранском и Четвртом израелско-арапском рату.

³³ После успешног форсирања Суецког канала и заузимања другог положаја Бар-Лев линије, Египат је продужио фронтални напад са дневним темпом 1,5 – 2 km на дан ОМЈ у линији, са 1.500 тенкова развучених на фронту од 100 km.

³⁴ Египат и Сирија су припремили и извели стратегијско изненађење у нападу: створили су непробојан ПВО кишобран 15 km источно од Суецког канала и на Голанској висоравни; извршили су тајне припреме за напад оређујући најповољније време за почетак напада, брзо форсирање Суецког канала и заузимање Бар-Лев линије и одбили су противнапад израелских ОМЈ с одличном пешадијом, средствима за блиску ПОБ и ПОР, чиме су за кратко време уништили две израелске оклопне бригаде. (М. Бабић, *Оклопне и механизоване јединице у Четвртом арапско-израелском рату*, ВИЗ, Београд, 1980, стр. 126–130).

2) Партизански облик оружане борбе, углавном је примењиван у ослободилачким ратовима. Оклопне и механизоване јединице нису имале већи значај ни у Вијетнаму због бројно јачих Американаца.³⁵

Карактеристике одбрамбених дејстава

Општа карактеристика одбрамбених дејстава у локалним ратовима с аспекта употребе ОМЈ огледа се у великој разноврсности: од еластичне – задржавајуће, преко упорне – позиционе одбране, до настојања да се преотме иницијатива и сломи офанзива нападача. Оклопно-механизоване јединице у таквим различитим одбрамбеним дејствима имале су специфичну улогу и значајно место у оперативном распореду снага, приликом остварења планираних циљева операције.

У рату у Персијском заливу организована је после Другог светског рата невиђена позициона одбрана Ирака, с фортификацијски добро припремљеним појасевима одбране и уређеном територијом. Таква одбрана је ирачке ОМЈ ставила „под земљу“, а пошто Ирак није имао ПВО и због апсолутне превласти РВ МНС у ваздушном простору Блиског истока биле су изложене уништењу авијације, хеликоптера и артиљерије. Противнапад ојачане оклопне бригаде Ирака на град Кавци био је само неуспели покушај да се нешто примени. Због статичне одбране, с „везаним“ ОМС за уређење положаја, без активног дејства сопствене авијације, ракетних система и артиљерије по МНС, и без јаке ПВО, оклопне и механизоване јединице Ирака су, у условима јаког електронског ометања, прекинутог командовања и линије снабдевања, морале да трпе непотребне губитке у објектима заштите.

Израел је у Четвртом арапско-израелском рату разрадио и делимично реализовао комбинацију позиционог рата са првим о/е, који се ослањао на уређену Бар-Лев линију са тенковским батаљонима по дубини ради маневра покретом и ватром, еластичном одбраном другог о/е и оперативном и стратегијском резервом у готовости за извођење маневара и активних дејстава. Такав концепт одбране Израел је делимично остварио због стратегијског изненађења³⁶ које је доживео од стране Египта у првој фази рата, али је захваљујући високој мобилизацијској и борбеној готовости својих ОМЈ (85 одсто КоВ-а), као и умешном командовању и логистичкој подршци, успео да заустави египатску офанзиву, пређе у противудар и поново нанесе пораз арапској коалицији.³⁷

³⁵ М. Бабић, *Локални ратови, искуства и поуке*, „Војно дело“, 6/1981, стр. 92. Американци су 1968. године у Вијетнаму имали 580 тенкова, 2.100 ОТ и 230 оклопних аутомобила.

³⁶ Израел је доживео стратегијско изненађење од Египта у вези с почетком напада, форсирањем Суецког канала и пробојем Бар-Лев линије, а да није ни отпочео мобилизацију.

³⁷ G. Neipold, *Пракса групе, обучавање официра западно немачке армије*, јануар 1976: „Овај рат је потврдио да напад остаје као најповољнији начин борбе и због велике предности нуди се као ефикасна одбрана. Израел је могао обезбедити одбрану тек након спровођења противофанзиве“.

Израелске ОМЈ, и поред грешака, имале су значајних успеха у примени различитих облика маневра, при чему су често комбиновале маневарска дејства, „уназад“, и „унапред“. Са веома јаким оклопно-механизованим резервама (трећина укупних снага), активним дејствима из дубине, пресудно су утицали на ток и исход рата. Испољена је велика маневарска способност, при чему су до изражаја дошле основне особине израелских ОМЈ: брзина и енергичност, ефикасност ватре из покрета и увежбаност – садејство с другим родовима и видовима. Коришћењем ратних лукавстава и извођењем активне одбране Израел је зауставио спору офанзиву Сирије и Египта, а онда, уз снажну подршку, прешао је у противофанзиву. По избијању на Суецки канал, Израел је са једном комбинованом оклопном групом,³⁸ користећи међупростор између 2. и 3. армије Египта савладао Горко језеро и створио мостобран на западној обали Суецког канала, где су се одмах „убациле“ јаче ОМС, које су, после одбијања противнапада, прошириле дејство и довеле до одсецања египатске 3. армије.

Закључак

Носиоци борбених дејстава у локалним ратовима биле су оклопно-механизоване снаге у садејству са пешадијом и уз снажну ватрену подршку артиљерије, авијације и хеликоптера. Искуства потврђују да су ОМЈ, уз одговарајуће коришћење, само у спрези са наведеним снагама испољавале максималне борбене могућности. Очигледно, техничко-технолошки чинилац је све значајнији у опремању и начину ангажовања снага у оружаном сукобу. Такође, неоспорно је да су зарађене стране ангажовале ОМЈ у различитим условима, чак и онда када се њихово дејство није очекивало, чиме су постизани различити нивои изненађења. Свакако, највеће успехе у борбеним дејствима постизала је страна која је успела да максимално искористи динамичку компоненту ОМЈ у достизању планираних циљева. То подразумева да ОМЈ у свим оперативно-стратегијским ситуацијама морају складно да користе расположиве борбене потенцијале (ватра, покрет, заштита и удар). Постоје оправдани разлози и потреба да то чине и када изводе офанзивна дејства.

На крају, може се закључити да су локални ратови, на одређени начин, били својеврсни експериментални полигони за практично проверавање техничко-технолошких система и војне мисли у целини. Због тога се одговарајућа искуства и поуке из домена припреме и ангажовања снага у локалним ратовима могу критички користити за развој и усавршавање војне мисли у властитим условима, нарочито у роду оклопних и механизованих јединица.

³⁸ Јачина: седам тенкова ПТ-76, осам Т БРТ-60 и 13-15 чамаца са људством.

1. Бранко Мамула, *Одбрана малих земаља*, ВИНЦ, Београд, 1988.
2. *Војна енциклопедија*, друго издање, том 1–10, Београд, 1970.
3. Габријел Боне, *Революционарни рат у Вијетнаму*, ВИЗ, Београд, 1973.
4. *Гробље тенкова на Голану* (сигнална информација 43), ВТИ, Београд, 4/1974.
5. Група аутора, *Тенкови и тенковске јединице*, ВИЗ, Београд, 1984.
6. *Други светски рат*, Војно-историјски институт ЈА, Београд, 1957.
7. Златко Рендулић, *Научно-технички прогрес и наоружање*, ВИЗ, Београд, 1981.
8. *Искуства и поуке из локалних ратова*, ОШ ЈНА, Београд, 1984.
9. Клаузевиц, *О рату*, „Војно дело“, Београд, 1951.
10. Манојло Бабић, *ОМЈ у IV арапско израелском рату*, ВИЗ, Београд 1980.
11. Манојло Бабић, *ОЈ у НОР-у*, ВИЗ, Београд, 1986.
12. Мелетин, *Оклопне битке*, „Војно дело“, Београд, 1962.
13. Миомир Марковић, *Искуства и поуке из ангажовања ОМЈ у локалним ратовима* (дипломски рад), ЦВШ ВЈ, Београд, 1995.
14. Милисав Ђорђевић, *Развој оклопног оружја и тенденције у развоју и употреби ОМЈ* (генералска тема), ЦВШ ВЈ, Београд, 1985.
15. *Начела употребе корпуса КоВ ОС САД*, ГШ ЈНА, II управа.
16. *Неки локални и ослободилачки ратови после II св. рата*, ЦВВШ, Београд, 1990.
17. Никола Анић, *Нека искуства локалних ратова после Другог светског рата*, ВВА ЈНА, Београд, 1973.
18. Новак Милошевић, *Пројектовање истраживања у ратној вештини*, ВИНЦ, Београд, 1989.
19. Пеко Дапчевић, *Значај снага и маневра*, „Војно дело“, Београд, 1954.
20. *Рат у Вијетнаму, 1954–1975*, ГШ ЈНА, II управа, Београд, 1975.
21. Р. Симпкин, *Надметање у брзини маневра*, ВИНЦ, Београд, 1991.
22. Саво Ковачевић, *Припрема и извођење одбрамбене операције у захвату великих водених токова* (докторска дисертација), Београд, 1994.
23. Станко Нишић, *Стратегија Срба*, ИКП „Н. Пашић“, Београд, 1995.
24. Станислав Оцокољић, *Стратегија суперсила на прагу 21. века*, ВИНЦ, Београд, 1991.
25. *Стратегија ОБ, ССНО, СЦИ* ГШ ЈНА, Београд, 1983.
26. *Тактичка искуства ОМЈ у припреми и извођењу б/д у рату у Хрватској*, МО ВЈ, ОМЈ, Београд, 1992.
27. *Четврти арапско-израелски рат – октобар 1973. године*, ГШ ЈНА, I управа, Београд, 1974.
28. Џејмс Вествуд, *Маневар – просторни концепт*, ЦВ ВШ, Београд, 1984.
29. Џејмс Даниген, *Како водити рат* (превод), ВИНЦ, Београд, 1993.